



LUNDS UNIVERSITET

Sociologiska Institutionen

Avdelningen för Socialantropologi

VT22

SANK03

Handledare: Tiago Duarte Dias

## “Bara du är en bra människa”

En studie om etnicitet och identitet

Benjamin Tendzeric Knezevic



## **Innehållsförteckning**

<b>Abstrakt</b>	<b>3</b>
<b>Inledning</b>	<b>4</b>
1.1 Syfte & frågeställningar	5
1.2 Disposition	6
<b>Tidigare forskning och teori</b>	<b>7</b>
2.1 Daytonavtalets inverkan på etnisk uppdelning i Bosnien	7
2.2 Etnisk uppdelning mellan konstitutionerande folken i Bosnien	9
2.3 Hur definieras “etnicitet”?	9
2.4 Vad är etnonationalism?	10
2.5 Symboliskt kulturellt och socialt kapital	11
<b>3. Metod</b>	<b>13</b>
3.1 Urval	13
3.2 Terminologiska avgränsningar	15
3.3 Etiska avgränsningar	15
3.4 Metodologiska avgränsningar	16
3.5 Min roll som en “infödd antropolog”	17
<b>4. Analys av empiriskt material</b>	<b>20</b>
4.1 Bosnier eller “bonde” - språkets vikt för identiteten	20
4.2 Etnonationalism och identitet	25
4.3 Vikten av sociala nätverk för transnationella identiteter	37
<b>Avslutande diskussion &amp; slutsats</b>	<b>43</b>
<b>Referenslista</b>	<b>45</b>

# Abstrakt

Uppsatsen handlar om hur etnicitet formas hos svenskfödda bosnier av nationalism, uppväxt och identitet. Motivationen till studien grundar sig i att förstå hur interetniska interaktioner uttrycks bland den bosniska diasporans barn som är födda och socialiserade i Sverige. Studien bygger på dokumenteringen av svenskfödda bosniers historier och livserfarenheter med avsikt att få en djupare förståelse för om hur de upplever sin egna identiteter, hemländer och hur de upplever andra etniciteter. För att kunna utföra denna studie har bosniaker, serber och kroater från Bosnien intervjuats för att få en nyanserad förståelse om vad det innebär att ha ett gemensamt ursprung. Bosniernas ursprung är nämligen delat, för de kommer från ett land med tre officiella etniciteter som för 30 år sedan genomgick ett inbördeskrig som färgades av etniska konflikter och folkmord. Denna studie handlar inte om flyktingarnas berättelser och upplevelser om hur det är att komma till ett nytt land - utan om de som är födda i kölvattnet från etnisk separation långt borta i ett land där deras identitet har formats av både det svenska samhället och det bosniska ursprunget.

Nyckelord: Etnicitet, identitet, nationalism, socialantropologi, Bosnien & Hercegovina

# 1. Inledning

Bosnien & Hercegovina är ett land som oftast benämns som Bosnien eller förkortas med Bosnien, landet består av tre så kallade konstitutionerande folkslag - vilket innebär att bosniaker, serber och kroater inte klassas som minoriteter inom landets gränser. Alla tre etniciteter räknas i dagsläget som medborgare av Bosnien oberoende från de etniska gruppernas demografiska storlekar (CIA, 1995: 60). De konstitutionerande folkslagen är lika under lagen så varierar nivåerna av segregation och tvärkulturell blandning mellan olika regioner inom landet, vilket resulterat i att de etniska nationaliteterna är viktigare än den nationella etniciteten. Innan SFRJ (Socialistiska Federativa Republiken Jugoslavien) ändrade definitionen av vilka etniciteter som räknas som jugoslaver var de tre tidigare officiella etniciteterna endast serber, kroater och slovenier bland de sydslaviska folkslagen som utgör dåtida Jugoslavien.

Efter 1961 fick dock nya folkgrupper som bosnier och makedonier en status som etniciteter inom den nya och mer inkluderade kategorin "jugoslaviska folkslag" (Wachtel 1998, 131-132). Bosnien har tidigare definierat befolkningen inom landets gränser i plural för att framhäva att landets multietniska befolkning grundar sig i diversitet och tolerans (Wachtel 1998, 132), bosniernas identitet är dock fortfarande multietnisk men inbördeskriget under 90-talet bidrog till en separerad nationell identitet mellan bosnierna. Splittring i Bosniens nationella enighet kan ses reflekterat i den tidigare idén om att Bosnien och dess multikulturella befolkning setts som ett mikrokosmos av Jugoslavien fram till 1961 (Wachtel 1998, 183-184) och landets nutida problematik i att försöka bibehålla nationell enighet. I denna uppsats kommer de tre konstitutionerande bosniska folkslagen att benämnas med deras nationella samlingsnamn som "bosnier". Om det berör en av de specifika etniciteterna från Bosnien så kommer termerna serb, kroat och bosniak användas för att särskilja på information som berör en eller flera specifika grupper istället för alla tre etniciteter.

Idén för denna studie kommer ursprungligen från funderingar om hur svenskfödda bosnier konstruerar sin identitet - mest för att undersöka hur nationalism och identitet utformas och upprätthålls i olika kulturer och miljöer. Idén för studien växte nämligen fram under mitt senaste besök i Bosnien när jag träffade en bekant och hennes familj som alla hade ersatt sitt bosniska medborgarskap med serbiska. Vid tillfrågning om varför de valt att byta medborgarskap från landet de alla är födda och uppväxta i så fick jag ett rakt och tydligt svar

från familjen: “vi är serber, inte bosnier - eller hur?”. Interaktionen visar tydligt att vissa bosnier inte identifierar sig som en förenad etnicitet eller nationalitet, utan snarare aktivt försöker differentiera sig från varandra. Dock förklarar inte de lokala etniska differentieringen i Bosnien hur svenskfödda bosnier ser på sina egna etniska tillhörigheter och deras förhållningssätt mot varandra. På grund av Bosniens komplexa relation mellan nationell enighet och etnisk tillhörighet är denna studies avsikt att undersöka hur individens socialiseringsprocess från ung ålder påverkas av att ha två eller flera olika narrativ om vad deras identitet är

## 1.1 Syfte & frågeställningar

Syftet i denna uppsats är att undersöka hur etniciteter formas och vilket det potentiella inflytandet nationalism har på individer som kommer från en transnationell bakgrund när individerna i fråga är födda utanför sitt hemland. Genom användandet av kvalitativ metod kommer svenskfödda bosnier från alla tre konstitutionerande folkslag intervjuas om hur deras bosniska identitet har formats av etniska skillnader och om inbördeskriget påverkat det sociala livet.

De finns också tre delfrågor som ska besvaras i denna uppsats:

1. Hur ser svenskfödda bosnier på de tre konstitutionerande folkslagen?
2. Vad är det bosniska språkets roll för att individer ska konstruera sin etnicitet?
3. Bosnier eller svensk - hur ser svenskfödda bosnier på hur de ser sig själva som en del av den svenska och bosniska etniciteten?

## 1.2 Disposition

I följande kapitel kommer den tidigare forskningen presenteras. Andra hälften kommer redogöra för vilket teoretiskt ramverk studien använder sig av. Kapitel 3 är uppsatsens metoddel som inkluderar både urval och avgränsningar - denna del har också ett stycke om min roll som antropolog fast jag räknas till samma grupp som informanterna.

Studiens empiriska data och analyser presenteras i kapitel 4, som är indelat i tre delar. Delarna går in på de tre aspekter som anses viktigast för skapandet av svenskfödda bosniers identitet. Kapitel 5 består av en avslutande diskussion med reflektioner kring de resultat studien visar. Studien avslutas med en referenslista.

## 2. Tidigare forskning och teori

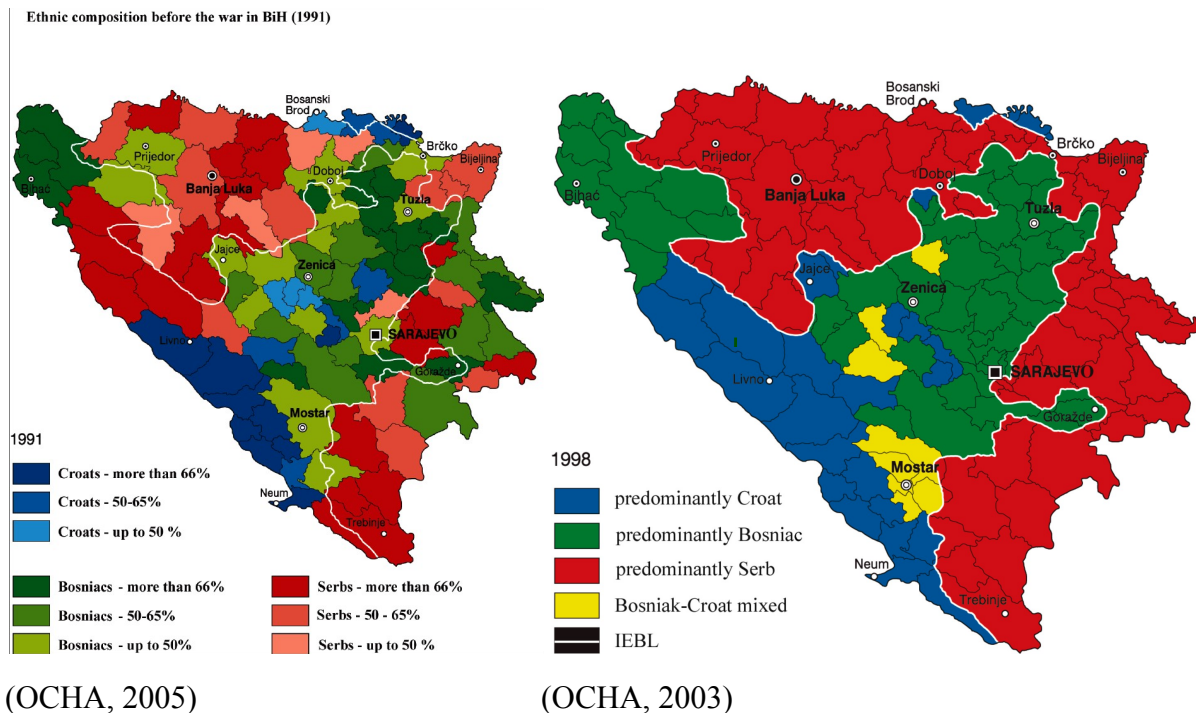
Denna uppsats handlar om länken mellan etnicitet och nationalism och hur fenomenet uttrycker sig inom svenskfödda bosnier. För att analysera informanternas berättelser använder jag mig bland annat av boken *Ethnicity and Nationalism* (2010) av Thomas Hylland Eriksen och *Ethnic Groups and Boundaries* (1969) av Fredrik Barth som ett teoretiskt ramverk för att definiera etnicitet. För att definiera nationalism kommer återigen Hylland Eriksens bok, samt Alexander Motyls bok *Encyclopedia of Nationalism* (2001). Genom att ha de ovanstående begreppen definierade uppkommer möjligheten att sätta dem i relation till hur bosnier formar sin identitet och vad deras etnicitet har för innebörd. Jag kommer också använda mig av bland annat Pierre Bourdieu's definition av hur olika typer av kapital påverkar individers slutgiltiga syn på sig själva och sin tillvaro. Som tidigare forskning kommer Stjepan Puhalos studie om socialisationen av nationella identiteter i Bosnien användas för att beskriva hur unga bosnier interagerar med varandra över etniska gränser. Fionnuala Ní Aoláins studie om Daytonavtalets inverkan på etnisk uppdelning kommer användas som en del av tidigare forskning för att beskriva den strukturella anledningarna till etnisk uppdelning.

### 2.1 Daytonavtalets inverkan på etnisk uppdelning i Bosnien

Ní Aoláin förklarar att efter inbördeskriget så är Bosnien format som en federal stat bestående av två entiteter: Republika Srpska och Bosnien & Hercegovina. Landets konstitution är framförhandlad utan ett konsensus från medborgarna, snarare är konstitutionen utformad av det internationella samfundet som lösningen på en konflikt mellan två entiteter i krig. Bosnien erkänner nämligen tre länder inom sitt landområde och landets konstitution är inte skapad för att förhandla relationer mellan medborgare och stat. Fundamentet som Bosnien efter 1995 är uppbyggt på försöker snarare binda samman politiska "entiteter" som tagit avstånd från varandra genom inbördeskriget (Ní Aoláin, 1998: 971-972). Bosniens tredelade politiska läge mellan serber, bosniaker och kroater har resulterat i att landet inte är engagerat i att skapa enighet mellan folken utöver gemensamma regelbundna val - en av flera anledningar till att landet förblir så splittrat är därav strukturella problem. De strukturella problemen är på grund av att landets entiteter är relativt autonoma och värnar om sina egna intressen, vilket exemplifieras i ett vanligt talesätt "svih glasaju za svoje" (alla röstar för sina egna) vilket reflekterar att etniciteterna vanligtvis röstar för representanter från sin egna etniska grupp på grund av misstänksamhet mot de andra folkslagen. Landet framstår genom

sina autonoma regioner med motstridande intressen som ett fragmenterat samhälle som är mer splittrat och statslöst, snarare än ett förenat Bosnien bestående av en nation och ett folk (Ní Aoláin, 1998: 973 & 975).

Innan kriget var Bosnien inte uppdelat i två federala delar. Enligt bilderna nedan finns en vit gräns inom Bosnien, vilket utmärker de federala delarna Bosnien & Hercegovina (undre) och Republika Srpska (övre). Utifrån kartorna nedan kan man också se att den etnisk uppdelning har blivit mer definierad efter kriget :



Bosnien har än idag politiska svårigheter att fungera som ett enat land och risken för konflikter i Bosnien har blivit uppmärksammat på nytt i samband med att högste företrädaren för Bosnien varnat för att både Republika Srpska och regionen Bosnien & Hercegovina försöker underminera landets konstituerande ramverk vilket kan resultera i att landet splittras (Scaffidi, 2022).



## 2.2 Etnisk uppdelning mellan konstitutionerande folken i Bosnien

Srdjan Puhalos studie handlar om stereotyper och distansering mellan de bosniska konstitutionerande folken. Stereotyper beskrivs som "prototyper" som är resultatet av att människan kategoriserar objekt, djur och människor inom generaliserade kategorier - prototyper är dock inte bestämda och orubbliga - snarare är de beroende av historiska tidsperioder, kultur och individuella erfarenheter. Studien bygger bland annat på teorier inom kognitiv psykologi som förklarar formandet av etnonationalistiska identiteter i Bosnien. Etnonationalistiska identiteter formas utifrån etniska prototyper, som består av generaliseringar som kvalificerar och kategoriserar individer som serber, kroater och bosniaker. Människans kategorisering med hjälp av prototyper är föränderliga så påstår Puhalo att individer oftast använder sig sociala kategorier som kön, etnicitet och ålder som definierar karaktärsdrag inom olika prototyper (Puhalo, 2013: 9 & 15).

I Puhalos studie framkommer det att bosnier i sitt hemland delas upp inom olika grupperingar redan vid en tidig ålder, Uppdelningen är ett resultat av att Bosnien som samhälle är belastat av en normaliserad fokus på etnisk uppdelning. Individens sociala verklighet formas genom socialisering redan från en tidig ålder som i sin tur avgörs av kulturella, politiska och samhällseliga strukturer. Socialiseringen leder till att bosnier utvecklar en etnisk självmedvetenhet redan vid tre till fem års ålder. Anledningen till att Puhalo anser att bosniernas konstruerande av nationell och etnisk identitet sker väldigt tidigt jämfört med andra länder. Puhalo menar att en engelsk studie bland annat har visat att mindre än tre procent av informanterna inom samma åldersgrupp ens nämnde nationalitet. Andra studier har också utförts i Zagreb, Ljubljana och Belgrad som visar på att en femtedel av barn i grundskolan nämner en nationell tillhörighet som stadigt ökar i takt med barnens ålder (Puhalo, 2013: 19-20).

## 2.3 Hur definieras "eticitet"?

Etnicitet har blivit populärt inom antropologin och sociologin men är oftast löst definierat, Hylland Eriksen menar att "*klassificeringen av individer och grupprelationer är kärnan i etnicitetsbegreppet*" (Hylland Eriksen, 2010: 5). Hylland Eriksens konstaterande stärks av Fredrik Barths ståndpunkt om att etnicitet historiskt definierats utifrån kulturella skillnader. Barth påpekar nämligen att kultur är en viktig aspekt av vad en etnicitet är men kulturen är

inte etniciteters definierade grundpelare (Barth, 1969: 12). Kulturella skillnader kan dock inte ignoreras vid etniska kategoriseringar enligt Barth, även om de inte definierar etnicitet. Anledningen till Barth resonemang grundar sig i att etnicitet inte definieras med enkla korrelationer mellan etniska enheter och kulturella skillnader. Jämförelser mellan kulturer och etniciteter kommer därav inte resultera i att ett visst antal "objektiva skillnader" som behöver ackumuleras för att två folkgrupper ska kunna klassificeras som "två separata etniciteter". Istället så definieras etniska skillnader av aktörerna inom de specifika etniska grupperna, genom att de själva påpekar vilka distinkta skillnader som de har ett värde för att två eller flera etniciteter ska definiera sig själva som annorlunda från varandra (Barth, 1969: 14). Exempel på skillnader som olika grupper skulle ta upp kan vara religion, kulinariska traditioner och samhällsnormer - fast de ovan nämnda skillnaderna är inte essentiella aspekter för att särskilja på olika etniciteter. Kulturella funktioner används nämligen enligt Barth som symboliska skillnader för att särskilja på olika grupper, medan andra funktioner ignoreras eller förnekas, vilket innebär att skillnaderna är relativt och subjektivt både kollektivt inom etniciteter och individuellt av medlemmarna (Barth, 1969: *ibid*). Barths och Hylland Eriksens definition av vad en etnicitet är kommer därav utgöra ramverket för denna uppsats. Ramverket möjliggör för att informanternas egna uppfattning av sig själva och andra bosnier hamnar i fokus istället för förutbestämda kategorier från ett utomstående perspektiv.

## 2.4 Vad är etnonationalism?

Den så kallade "österländska nationalismen" är en form av etnonationalism och är den dominerande formen av nationalism i Balkan. Etnonationalismen definierar nationens gränser utifrån en etnisk grupp och placerar individens ursprung som kärnan till individens tillhörighet inom en specifik nation. Denna form av nationalism får stöd genom att mobilisera etniska grupper baserat på deras lingvistiska tillhörighet, blodsband och etiska värdegrund för att hävda att den etniska gruppen i fråga har rätt till vad som geografiskt tillhör dem (Motyl, 2001: 151)

Hylland Eriksen förklarar att inom nationalismen är länken mellan etnisk identitet och organisation nära kopplade till varandra. På grund av att nationalism generellt bygger på politisk organisering som är av en etnisk karaktär och representerar etniska gruppers intressen - så mobiliserar nationalismen individer genom att representera etniciteten som en kulturell enhet (Hylland Eriksen, 2010, 121). Genom att förstå vilken form av nationalism som är

normen i balkanregionen kan både etniska konflikter och segregation mellan bosnierna lättare förstås, men också för att kunna undersöka om samma typ av etnonationalismen finns rotad bland svenskfödda bosnier.

## 2.5 Symboliskt kulturellt och socialt kapital

I denna studie kommer Bourdieus kapitalteori att användas som det främsta verktyget i hur bosnier formar sin identitet och hur relevanta aspekter som språkkunnighet är bland svenskfödda bosnier för att reproducera sin kultur. I denna uppsats kommer främst socialt, kulturellt och symboliskt kapital användas för analysen av det empiriska materialet. Kapital beskrivs av Bourdieu som en form av resurs inom olika maktrelationer mellan individer, vilket innebär att det sociala kapitalet definierar resurser som grupptillhörighet, kontakter och nätverk till andra människor. Ett högt socialt kapital innebär att en individ därav har en hög legitimitet inom en eller flera grupper och avgörs av mängden individer som kan mobiliseras av en person. Bourdieu menar dock att det sociala är beroende av det ekonomiska och kulturella kapitalet genom att det sociala stärker de andra två (Bourdieu, 1986: 21). Broady menar dock att det sociala kapitalet som är en form av "förbindelser" mellan människor dock inte är underordnat det symboliska kapitalet (Broady, 1991: 169).

För att tydliggöra hur det symboliska kapitalet är relevant för hur svenskfödda bosnier använder sitt modersmål kommer Donald Broadys definition av symboliskt kapital användas. Broady förklarar nämligen att det symboliska är ett väldigt allmänt begrepp och dess betydelse kan variera beroende på om det berör förhållandet mellan människor eller institutioner. Det symboliska kapitalet kan också vara anseende, examina eller titlar, konstverk och mycket mera vars värde definieras av trosföreställningar inom specifika grupper och symboler i olika former är det som av sociala grupper känner igen som värdefullt och tillerkännes värde (Broady, 1991: 169).

Kulturellt kapital existerar i tre former, förkroppsligat, objektifierat och institutionaliserat. Det förkroppsligade kulturella förklaras av Bourdieu som är kännetecknat av långvariga dispositioner av kropp och sinne. Det objektifierade kapitalet symboliseras av olika typer av kännedom och smak för exempelvis litteratur och musik. Institutionaliserat kapital kännetecknas i sin tur av bland annat utbildningsnivå (Bourdieu, 1986: 17). Donald Broady menar att det kulturella kapitalet inte alltid är konsistent utifrån Bourdieus förklaringar och tydliggör att förmågan att exempelvis uttrycka sig kultiverat är en bred underavdelning till det mer generella begreppet symboliskt kapital (Broady, 1991: 169).

## 3. Metod

Omfattande kvalitativa intervjuer har utförts med informanterna primärt angående deras etnicitet, identitet och uppväxt. Andra ämnen som berörts är synen på nationalism och sociala band med andra etniciteter. Det finns tidigare studier om den bosniska diasporan och om bosniaker som är födda i Sverige, dock så har inte några studier gjorts på svenskfödda bosnier som inkluderar alla tre folkslag, därav har inriktningen valts för att innefatta alla de konstitutionaliserande folkslag.

### 3.1 Urval

Intervjuerna för denna studie har utförts med åtta svenskfödda bosnier som alla definierar sig med olika etniciteter av de konstitutionerande folkslagen. Om man ser på etnisk tillhörighet eller religiös tro så är gruppen diversifierad som både serbiska ortodoxer, muslimer och katoliker, men det är viktigt att ha i åtanke att alla informanterna inte nödvändigtvis är troende själva. Intervjuerna har gjorts semistrukturerade för att undersöka olika narrativ mellan bosniaker, serber och kroater. Alla som deltar måste vara från olika etniska grupper och vara svenskfödda så har en någorlunda diversifierad men samtidigt homogen grupp valts ut. Gruppen tolkas som homogen för alla informanter har ett bosnisk ursprung och är svenskfödda, urvalsgruppen är också i åldrarna mellan 22-28. De flesta av respondenterna har också utifrån deras egna berättelser gjort en klassvandring genom att utbilda sig via universitet eller högskola för att senare arbeta som tjänstemän, och vissa av de är redan ute i arbetslivet. På grund av fokusgruppens likheter, så är den främst homogen för att utbildningsnivån hos informanterna och att deras klassbakgrund är mer eller mindre likvärdig. Den största skillnaden mellan informanterna är deras könstillhörighet och av alla åtta informanter är jämnt fördelade mellan kvinnor och män.

Urvalet har gjorts genom snöbollsurval, mina nyckelinformanter har hjälpt till med att nå ut till personer som eventuellt velat delta. Efter att mina nyckelinformanter tagit den första kontakten med de övriga informanterna har jag kontaktat informanterna direkt för att få bekräftat att de vill delta i studien. Jag har också tagit kontakt med svenskfödda bosnier som jag är bekant med sedan tidigare, de bosnierna klassas som ett bekvämlighetsurval. För att försäkra legitimiteten av studien har jag förlitat mig på en majoritet av informanter jag inte

känner sedan tidigare. Anledningen till att jag blandat både snöboll- och bekvämlighetsurval grundar sig i att det fanns en svårighet att få en flytande dialog med helt okända informanter.

De flesta intervjuerna har gjorts på plats i olika kaféer där jag och informanten har mött upp och utfört intervjun. Utöver kaféen så har intervjuerna utförts lite avsides på ett universitetscampus och utgör de fysiska intervjuerna där det funnits mer möjligheter att undersöka kroppsspråk, kläder och miljö. Intervjuerna utförda i kaféer kännetecknas av en lägre samtalston och ibland mycket ljud från omgivningen på grund av den stora mängden människor som kommer och går. Utöver det har de övriga intervjuerna gjorts via zoom, alla informanter förutom en hade tillgång till kamera.

Semistrukturerade intervjuer ledde till att jag som antropolog försöker att varken påverka eller inflika med egna narrativ under en pågående intervju istället får informanterna berätta så mycket de är bekväma med att dela med sig. Semistrukturerade intervjuer visade sig vara väldigt effektiva, speciellt med informanter jag inte kände sedan tidigare. Med tanke på att semistrukturerade intervjuer har en hög flexibilitet för att tillpassas till intervjuns händelseförlopp gav intervjuformen möjligheten att fokusera på specifika frågor och områden utan att behöva förlita sig på standardfrågor som skrivits ned i intervjumallar. På grund av att mina intervjuer blev mer naturliga så bidrog den semistrukturerade intervjun till en djupare förståelse av min informants erfarenheter.

Med informanter från bekvämlighetsurvalet fanns det en möjlighet att använda sig mer av narrativ etnografi i en bredare utsträckning genom att vår bekantskap sedan tidigare underlättade för att olika narrativ ska uppstå. Narrativen kunde exempelvis vara spontana berättelser och åsikter som vanligtvis är kulturellt och socialt konstruerat utifrån en individs vardag (Eastmond, 2007: 250-251). Valet att inkludera narrativ etnografi grundar sig i att semistrukturerade intervjuer är beroende av just relationen mellan den intervjuade och den som intervjuar, vilket lett till att narrativ etnografi och historieberättande med informanter jag känner sedan tidigare kan fungera som ett komplement (Davies, 2002: 94 & Wästerfors, 2019: 182) till informanterna från snöbollsurvalet för det finns en djupare relation mellan de informanterna och mig. Valet att använda av narrativ etnografi och historieberättande är på grund av att vissa informanter är lättare att kommunicera med genom att etablera vad som

beskrivs av Kate Hampshire som en etnografisk dialog mellan etnograf och informant som skapar en värld av delad intersubjektivitet (Hampshire, 2014: 1).

### 3.2 Terminologiska avgränsningar

För att kunna förstå de komplexa definitionerna av olika religioner och etniciteter i Bosnien så kommer jag förtydliga vad följande definitioner innebär. I flertalet studier används termen "bosnier" som en definition för den muslimska majoriteten, som egentligen benämns som bosniaker. Denna definition stämmer inte för att alla medborgare inom Bosnien officiellt räknas som bosnier. Problematiken uppstår i att de flesta kroater och serber från Bosnien mest sannolikt beskriver sig själva som kroater eller serber. Alla tre folken: serber, kroater och bosniaker räknas alltså som bosnier om de är födda inom de två federala delarna av Bosnien som heter "Republika Srpska" och "Bosna i Hercegovina" som gemensamt heter Bosnien & Hercegovina efter Daytonavtalet.

På grund av de ovanstående komplicerade klassifikationerna av de tre etniciteterna i Bosnien som kallas för konstitutionerande folkslag så kommer begreppet "bosnier" användas i uppsatsen när det talas om de tre folkslagen. De specifika namnen för etniciteterna (serb, kroat, bosniak) kommer användas när något är relevant för en specifik grupp. Vid användandet av de specifika etniciteterna utgår studien från att de är från Bosnien, ifall att t.ex en serb eller kroat inte är från Bosnien kommer personens ursprungsland specificeras för att särskilja de, från bosnierna. Slutgiltigen så benämns hela landet som "Bosnien" i denna studie, vilket är landets namn i folkmun medan landets officiella namn är "Bosnien & Hercegovina". Bosnien är en federal stat i två delar om bär separata namn, en av de federala regionerna specificeras i studien med sitt officiella namn "Republika Srpska". Den andra administrativa regionen i Bosnien har samma namn som själva landet och kommer därav kallas för "regionen Bosnien & Hercegovina".

### 3.3 Etiska avgränsningar

Valet att studera identitetsskapande hos individer som är födda under eller kort efter att ett inbördeskrig brutit ut kan ses som problematisk. Problematiken uppstår i hur grafiskt och relevant familjers kollektiva trauman och upplevelser är för att definiera inbördeskrigets relevans i svenskfödda bosniers identitetsskapande. På grund av det ovanstående så har jag valt att i mina intervjuer och diskussioner med mina informanter att inte gå in på frågor som

detaljerat beskriver hur exempelvis familjemedlemmar har råkat illa ut under kriget. Istället har jag frågat om hur deras egna tolkningar av har påverkat informanternas personliga syn på krigets relevans. Genom att inte lägga en djup detaljerad vikt på konflikten har informanterna själva haft friheten gå in på teman rörande etnisk rensning och övriga krigsförbrytelser som familjerna potentiellt upplevt. En annan anledning till att inte försöka fördjupa sig i vad någon upplevt grundar sig i att den bosniska diasporan generellt är ovillig att tala om specifika händelser på grund av en komplicerad och ambitiös kollektiv tystnad kring ämnet - av den anledningen talas det ofta i ytliga, kodade och tvetydiga termer om ämnet (Eastmond, 2011: 285), vilket kan skapa fler frågor än svar.

Mitt syfte har dock fokus på nationalism och etnicitet i Sverige, vilket inte behöver vara förankrat i kollektiva trauman. Därav har jag också valt att aktivt fokusera på hur informanterna själva upplever sin identitet och deras egna erfarenheter att interagera med andra bosnier både i Sverige och Bosnien, istället för att ha en fokus på själva inbördeskriget. Minst en av mina informanter har bett om att inte specificera vilken stad hens familj ursprungligen kommer ifrån, av den anledningen har städer och platser där informanterna har sina ursprung utelämnats helt från studien. Informanternas riktiga namn har också bytts ut mot aliases för att bibehålla informanternas integritet.

### 3.4 Metodologiska avgränsningar

En sista avgränsning är att både serber och kroater är underrepresenterade i denna studie, mest av anledningen för att jag inte kunnat få kontakt med fler informanter från de två etniciteterna. På grund av tidspressen för att fullfölja en kandidatuppsats har jag valt bortse från att båda grupperna är underrepresenterade i relation till bosniakerna med tanke på att alla informanter i grund och botten är "svenskfödda bosnier" och uppfyller övriga kriterier för att likna varandra som grupp i sin utbildningsnivå och ålder. En annan viktig anledning till denna avgränsning är att Bosnien de facto är ett land vars befolkning består av tre olika etniciteter. Genom att Bosnien är en multietnisk nation och denna uppsats handlar om just etnonationalism bland svenskfödda bosnier så hade det varit oetiskt att presentera ämnet utan att inkludera kroater och serber med ursprung i Bosnien i studien. Om serber och kroater hade exkluderats från studien hade det berövat etniciteterna att också få sin röst hörd i vad det innebär att vara bosnier i Sverige. Utav de åtta informanterna identifierar sig två av dem som kroater och en som serb.



### 3.5 Min roll som en “infödd antropolog”

Under studiens säsättning har majoriteten av alla intervjuer samlats in från olika informanter som jag både haft kontakt med tidigare och individer jag aldrig träffat tidigare. Vad som var mest anmärkningsvärt var att flera av informanterna som jag inte träffat tidigare haft ett visst intresse för vem jag är och min etniska bakgrund. Genom en nyckelinformant som försedde mig med flera kontakter fick jag bland annat höra att mitt bemötande skapade fler frågor än svar hos flera informanter om vilken etnisk grupp jag själv tillhörde.

Jag märkte av att fokuset på etnicitet och språk bland bosnier framkom tydligt i relation till språket. Många av informanternas frågor var mindre relaterade till själva studien och var riktade till mig angående varifrån min familj kommer. Min nyckelinformant hade innan intervjuerna fått liknande frågor om mitt ursprung. Enligt honom var mitt språk väldigt formellt vid första kontakten med mina informanter, formellt språk är nämligen inte lika vanligt i Sverige eller Bosnien mellan jämgamla individer. På grund av att jag delvis blivit socialiserad i Irland har jag omedvetet överfört sociala normer om formalitet till serbokroatiskan och svenskan som informanterna reagerade på. Kombinationen av att jag talar serbokroatiska flytande men utan distinkt dialekt försvårar för informanterna att identifiera vilken etnisk grupp jag tillhör, speciellt när formaliteten är avvikande. “Mystiken” runt min egna etniska tillhörighet har också lett till att vissa av informanterna var snabba med att fråga om jag är kroat, baserat på att jag ibland använder mig av kroatiska ord som “tjedan” istället för “sedmica” (vilket betyder vecka).

Informanternas nyfikenhet är dock inte förvånande och framkommer också under intervjuerna på hur de beskriver interaktionen med andra etniciteter från Balkan. En återkommande fråga bland individer från före detta Jugoslavien är “od kuda s te vi/od kuda si ti?” (varifrån är ni/du?), vilket är något jag själv omedvetet ofta frågar andra individer men som man också blir tillfrågad på regelbunden basis. Oavsett om man är vid charkdisken i en butik, träffar på en annan “landsman” på ett kafé eller liknande kommer oftast frågan “od kuda s te vi/od kuda si ti?”. Frågan indikerar att geografiska områden och dialekter kan ha en viktig del i hur bosnier identifierar varandra och sig själva utöver de stämplarna som grundar sig i etnicitet.

Aktiva val jag gjort i förhållande till etnicitet är att undgå att bära religiösa symboler tillhörande någon etnisk grupp, både för att inte förknippas direkt som en del av en specifik

grupp. Att undgå etniska symboler var också för att inte väcka potentiell misstro bland mina informanter. Jag kände att det var viktigt att inte framstå som exempelvis “en serb” framför någon som är bosniak och vice versa. Genom att undgå att bära religiösa symboler och poängtera att min familj består av kroater, serber och bosniaker vid förfrågan av mina informanter så hoppades jag att potentiell misstro har kunnat undgås för att framhäva att jag inte gör skillnad på individer från Bosnien. Att inte specifikt definieras med en viss etnisk grupp är viktigt när känsliga teman diskuteras. Speciellt ifall att informanter både medvetet eller omedvetet håller sig reserverade mot en annan etnicitet på grund av vad som framför allt skett under inbördeskriget.

Som en “infödd” antropolog så undgår jag dock inte att märka av obehag när någon talar med misstänksamhet mot olika etniska grupper. Personligen har jag alltid känt mig som jugoslav eller bosnier men det är svårt att undgå att märka att det finns olika narrativ mellan de tre konstitutionerande folkslagen, och att något så enkelt som ett negativt förhållningssätt till NATO, eller en familjs trauman kan signalera vilken etnisk grupp man tillhör. Politiska narrativ och historiska förhållningssätt visar hur viktigt informanternas egna tolkning av rätt och fel är för gränsdragningar mellan olika etniciteter (Barth, 1969: 15).

Stycket om reflexivitet grundar sig i vad Kirin Narayan beskriver som en “infödd” antropolog. Infödda antropologer använder sig av en motsatt process för att studera en främmande kultur. Processen är annorlunda för att antropologen i fråga måste absorbera information hen redan har sedan tidigare för att kategorisera och analysera datan genom att ta den ut från sin vardagliga kontext. Det är dock viktigt att ha i åtanke att de mest “infödda” antropologerna inte har en total förståelse av sin egna kultur, vilket kan leda till upptäckter som både är märkliga och obekanta (Narayan, 1993: 678). Såklart finns det en risk för att slutresultat fångas av grupptillhörigheten som en insider. Insiders har dock mycket lättare att bedöma och samla in information från en grupp de själva tillhör. Relationer till individer skiljer sig utifrån en persons givna roll i olika situationer och forskningen påverkar relationen mellan antropologen och hens informanter. Min roll som antropolog i denna studie är dock annorlunda från hur två personer från samma grupp interagerar med varandra, helt enkelt är det arbetet och inte tillhörigheten som påverkar förhållandet mellan antropolog och informant i fältet (Narayan, 1993: 682).



## 4. Analys av empiriskt material

Varje individ är socialiserad till att tänka och bete sig på ett visst sätt. Att definiera varje aspekt som leder till att transnationella identiteter utvecklas är mer eller mindre omöjligt - speciellt hur kulturer kontinuerligt förändrats vilket leder till att idéer och ideal aldrig har orubbliga fundament. Jag bedömer dock att det finns tre signifikanta faktorer som har en viktig roll i utformandet av en bosnisk identitet i Sverige: språkkunnighet, identitet, ethnonationalism och slutgiltigen sociala nätverk. De fyra nämnda faktorernas samspel avgör hur individer skapar en svensk och bosnisk transnationell identitet.

### 4.1 Bosnier eller "bonde" - språkets vikt för identiteten

Under mina intervjuer med informanterna har det framkommit att svenskfödda bosnier ser bland annat på sin egna och andras språkkunnighet för att avgöra vem som är bosnier eller inte. Språkkunnighet har dock inte endast att göra med kategoriseringen av vem som ses som en del av gruppen. Genom att behärska sitt modersmål får en person privilegiet att avgöra vem som har rätt att klassa sig själv som bosnier. Språkets vikt kan ses i hur informanterna gemensamt tar avstånd från är etnonationalism. Informanternas starkaste kritik och avsmak mot nationalism visas i deras negativa inställning för de etnonationalister som inte kan serbokroatiska flytande, eller för de som har svårigheter i sitt hemspråk. Både talsvårigheter och etnonationalism klassas separat från varandra som "bonniga" och ociviliserade karaktärsdrag. Flera informanter är snabba till att klassificera personer som "seljaci" (singular: seljak) vid tillfrågningar gällande synen på bosnier som antingen är etnonationalister eller som kallar sig för bosnier med bristande språkkunskaper - de absolut värsta enligt informanterna är oftast kombinationen av de två kategorierna hos en individ eller grupp. Utifrån Bourdieu kan språkkunnighet bland bosnierna tolkas som kulturellt kapital som genererar ett symboliskt kapital (Bourdieu, 1986: 18-19), för att alla svenskfödda bosnier inte nödvändigtvis kan sitt egna modersmål så ger kulturella språkkunskaper en symboliskt intäkt för enskilda individer.

I serbokroatiskan används ordet "seljak" som betyder "bonde", vilket är en vanlig förolämpning i fd-Jugoslavien. Förolämpningen är baserad på stereotypen av bönder som utbildade, konservativa och primitiva individer. Förnärmelsen används oftast mot en person som man anser bryter de rådande kulturella normerna i hur man ska bete sig, vilket leder till

att om t.ex någon använder “du” istället för “ni” på serbokroatiska i samtal med en äldre person kan du anklaga individen för att vara en “seljak” som inte lärt sig reglerna för formellt tal. Seljak är också en förolämpning som verkar användas internt och externt inom gruppen med tanke på att olika informanter accepterar att de har en geografisk bakgrund från agrikulturella områden i Bosnien, medan andra betonar att familjen är stadsbor för att differentiera sig från stämpeln som “seljak”. Bosniernas användning av språket som en statusmarkör är vad Bourdieu beskriver som individers möjlighet att särskilja sig, individers specifika smaker både materiellt och symboliskt definierar klass med klassificerande praktiker eller objekt. Preferenser för en specifik klass är grundade exempelvis i möblering, klädsel och språk som uttrycker expressiva intentioner. Bourdieu utvecklar vidare att varje dimension av en livsstil “symboliserar” i samspel med varandra i ett väl sorterat system av egenskaper (Bourdieu, 1993: 302-303). Det är i Bourdieus beskrivning av “ett väl sorterat system av egenskaper” som språket har en viktig relevans för att bli sedd som bosnier men för att kunna hävda sig som finare än andra inom samma grupp.

Sättet som språket kan ha symboliskt kapital bland bosnier kan ses hos informanten Ines, hon är 23 år och studerar statsvetenskap. Ines är uppvuxen i ett invandrantätt område i östra Småland. Hon är fostrad mer som jugoslav än bosnier och har lärt sig att tala serbokroatiska snarare än bosniska och talar språket flytande, men intervjun utfördes på svenska. När hon blev tillfrågad om hennes föräldrar har en negativ inställning till om hon dejtade individer som inte är från fd-Jugoslavien fick jag följande svar:

**Ines:** Mina föräldrar skulle aldrig egentligen. Mina föräldrar har inte så mycket åsikter, de håller dom i så fall för sig själva. De har uttryckt att det “hade varit lättare ifall att du får barn med någon som exempelvis talar serbokroatiska för det blir lättare för barnens skull” Mina föräldrar vet också att jag är väldigt internationell, snackar väldigt många språk. Alltså min nuvarande pojkvän är armenier och vi snackar liksom ryska och armeniska med varandra och liksom sådär, det tycker dom ju inte är det mest optimalt, men de har inget riktigt emot det.

**Benjamin:** Mhm..

**Ines:** Däremot! Har de väldigt mycket emot bosniska killar, nu spelar det ingen roll om etnicitet, men bosniska killar som inte pratar bra serbokroatiska. Eller som använder slang som inte är inte är fint, eller acceptabelt enligt dom. Typ, mina föräldrar har lärt mig att serbokroatiska ska vara grammatiskt rätt, man ska kunna

skriva grammatiskt rätt och de är ändå utbildade vill jag nog säga, de flesta i min familj alltså. Dom kommer från en stad och inte landsbygden så de pratar väldigt rent, korrekt och då när vi träffar på människor - eller som den här killen jag dejtade för 1,5 år sedan och han använde ord som inte ens..\*inspelningen hackar till\* ...som han har sagt så tycker de: “oh my god, den där är en jävla bonde alltså to je seljak, nemoj biti s njim (det där är en bonde, var inte med honom)”

Så det är mer det de inte skulle gilla i så fall, snarare än att det skulle vara problem med en svensk eller en annan etnicitet.

26-åriga Lukas kritiserar själv personer som betar sig som att de kommer från fd-Jugoslavien men inte kan upprätthålla konversationer på sitt modersmål, han lärde sig tala serbokroatiska från föräldrarna och talar därav sitt modersmål flytande. Båda föräldrarna är kroater men han identifierar sig mer som jugoslav, han ser sig själv som en “gäst” i Sverige om han är svenskfödd. Enligt Lukas verkar språket vara en viktig del för att skapa relationer till andra bosnier, intervjun är utförd på serbokroatiska:

**Benjamin:** Jag undrar, om du möter någon från bosnien.

**Lukas:** Mhm?

**Benjamin:** Vilket är ditt första intryck och tanke med interaktionen i Sverige idag?

**Lukas:** Som bor här i Sverige menar du?

**Benjamin:** Ja, när du möter någon som du inte träffat på förut?

**Lukas:** Ingen aning, det beror på, alla människor är ju olika liksom, så jag vet inte riktigt. Det beror på dock, fan alltså - det finns ju mer än tillräckligt med folk. Speciellt här i Sverige till exempel som “gör sig till”, att de är våra men de kan inte ens prata på vårt språk överhuvudtaget - vet du ens hur många sådana vi har här i Sverige? Eller så hänger de upp bosniska flaggan, kroatiska, serbiska och börjar “spela” att de är sådana men när det kommer till att tala ja då kan de inte uttala ett enda ord.

**Benjamin:** Japp.

**Lukas:** Men jag vet inte, det finns mer än tillräckligt med sådant folk.

**Benjamin:** Har du någon tanke, är de kanske mer för att bibehålla sin identitet än de som kan språket?

**Lukas:** Jag tror att det är så, de gör det mer för identitetens skull, de har sitt egna fack och vaktar sin identitet och håller sig endast till det.

Lukas återkommer till språket senare i intervjun, när han blev tillfrågad om varför han inte umgås med andra från Bosnien så tar han upp språket som en anledning till det:

**Benjamin:** Sist så undrar jag, hur kommer det sig att du inte umgås med andra bosnier i Sverige?

**Lukas:** Ingen aning helt ärligt, det har bara blivit så - för du vet, med tanke på att jag vuxit upp på landet och så vidare så har jag väl något svenskt sätt att leva på. Även om jag själv anser att så inte är fallet för jag pratar ofta på vårt språk, lyssnar på vår musik, kollar mycket på våra filmer, Så jag vet inte!

**Benjamin:** Ja.

**Lukas:** För för när jag möter mycket folk så märker jag att det jag sagt förut, de gör sig till på vårt sätt som att de är våra men kan sedan inte uttala sig till exempel.

**Benjamin:** Ja.

**Lukas:** Så det finns mycket av våra landsmän men som inte kan, du vet, inte kan som du och jag just nu (intervjun gjordes på serbokroatiska och det är det flytande samtalet på hemspråk som informanten refererar till).

Benjamin:Hm?

**Lukas:** Tala på vårt språk, hänger du med? Jag kan inte göra det med många människor här i Östergötland till exempel, det går inte! För de kan inte nog med ord och så slår de alltid över på svenska för det är lättare för de på det sättet.

**Benjamin:** Ja, intressant, jag märker av det också, så jag undrar, anser du att du kan språket bra eller vad har du för tankar om ditt egna vokabulär?

**Lukas:** Det går ju alltid såklart att förbättra språket och att fixa till det. Men när du jämför det med närområdet och de som är i min ålder så pratar jag fantastiskt, tycker jag i alla fall.

Vad båda informanterna beskriver, både i svårigheterna att relatera till andra bosnier som inte har samma språkkunskaper, men att sätta de i en kategori med låg social status (seljak). Språkkunskaper verkar därav ha en viktig roll i att ses både som en människa av jämställd status men också som en autentisk bosnier. Serbokroatiskan kan därav tolkas som en form av symboliskt och kulturellt kapital i Bourdieus termer som behöver upprätthållas vid interaktionen med andra bosnier. Språkkunskaperna är dock inte tillräckliga om inte individen har rätt formalitet och vokabulär. Risken att bli sedd som en seljak blir därav

fortsatt överhängande om individen i fråga inte kan använda språket på ett vis som indikerar en språklig “korrekthet”.

Anledningen till att språket kan tolkas som en form av symboliskt kapital är för att språket har ett tillskrivet värde för bosnier som är födda i Sverige för att kvalificera som bosnier. Språket verkar ha en starkare roll som ett kulturellt kapital genom att förståelsen och talförmågan har en sådan viktig roll utöver att kunna språket i första taget. Utifrån Donald Broady kan det kulturella kapitalet ses som en underavdelning till det symboliska kapitalet (Broady, 1991: 169). Att se Bourdieus kulturella kapital som en del av det symboliska passar in på hur bosnierna konstruerar sin identitet. En person kan tala dålig bosniska och fortfarande vara en bosnisk seljak, men att manifesteras en bosnisk identitet, speciellt genom nationella symboler kräver kompetensen att kunna språket ordentligt för att inte framstå som falsk.

Falskheten i att “vara bosnier” utan språket som resurs kan jämföras med hur Bourdieu beskriver autenticitet i *Modeskaparen*. Han menar att det symboliska kapitalet som varumärket Chanel hade innan grundaren Gabrielle Chanel gick bort försvann med henne, det var nämligen hon som hade rätten till att producera Chanel-kläder som den “sanna skaparen” vilket resulterar i att nästa “skapare” inom företaget blir tvungen att etablera sig som en “skapare av sällsynthet” på samma vis som Gabrielle Chanel genom att antingen skapa ett eget symboliskt kapital som är likvärdigt snarare än underordnat den ursprungliga skaparen (Bourdieu, 1993: 115). Bourdieus beskrivelse av hur symboliskt kapital måste upprätthållas inom modeindustrin när den “autentiska tillverkaren” gått bort kan jämföras med hur språkkunskaper hos svenskfödda bosnier ger dem möjligheten att etablera sig själva som “autentiska bosnier”. Frågan kvarstår om reproduktionen av kultur genom språklig användning verkligen är så annorlunda från modevärldens krav på “autenticitet”, för när slutar en bosnier vara en “autentisk bosnier” i sina egna ögon och när slutar andra med samma ursprung se individen som en del av sin egna grupp?



## 4.2 Etnonationalism och identitet

Det finns ett tydligt narrativ med alla intervjuade svenskfödda bosnier att de har en väldigt negativ syn på nationalism men samtidigt har vissa en relativt medel-till-hög tolerans för fenomenet. Flertalet informanter påpekar vid tillfrågan om hur de ställer sig till nationalism eller hur de bemöter det så kom svaret "så länge du är en bra människa är du okej" eller "det är okej att vara nationalist så länge du respekterar den andre" men när nationalismen går över en gräns från "kärlek" för sitt ursprung till fientlighet mot andra etniciteter väljer de flesta informanterna att distansera sig. Informanternas "tolerans" för nationalismen verkar därav grunda sig i avståndstagande snarare än att gå in i konfrontationer om ideologiska koncept de inte håller med om. Stefan som är 26 år gammal, studerar till socionom och kan sitt modersmål flytande. Hans föräldrar kom till Sverige som flyktingar och han identifierar sig själv som antingen bosnier eller serb. Han umgås nästan uteslutande med vad han beskriver som "vårt folk" vilket enligt honom är individer med ursprung från fd-Jugoslavien. Under vår intervju berättar Stefan om hur både krigets brutalitet och hans vänskapsrelationer lett honom till att distansera sig från nationalister.

**Benjamin:** Jag undrar, vad du har för åsikter kring kriget med tanke på att du inte växte upp medan det pågick?

**Stefan:** Åsikter? Att det är vidrigt, att det rev sönder ett fint land och det är vad som finns att säga. Grannar mot grannar som tvingades att döda varandra och att det fanns mycket krigsförbrytare. Det är sorgligt, det är väl vad det är. Det har också ett stort intryck också, såklart på mig också i hur jag är uppfostrad och allt möjligt, det har ju orsakat att jag är uppvuxen i Sverige och för att mina föräldrar kom hit, bortsett från det så känner jag inte av kriget. Jag tycker det är synd att det är grannar mot grannar, innan kriget gick folk till bajram (fastebrytandets högtid), slava (serb-ortodoxa firande av familjehelgon) och katolikernas högtider men nu är allt uppdelat och det tycker jag är sorgligt, jag tycker också synd om föräldrarna och om deras vänner som kanske dött under kriget eller som har blivit nationalister och vill inte ha kontakt med de längre.

**Benjamin:** mhm.

**Stefan:** Så det är mina tankar, det förstörde ett fint land.

**Benjamin:** I relation till det, känner du att du utifrån vad du sa tidigare att du känner dig mer som en jugoslav?

**Stefan:** Ja.

**Benjamin:** Har du några åsikter om det gamla konceptet “bratstvo jedinstvo” (broderskap och enighet) under Jugoslaviens tid eller är det något gammalt och utdaterat?

**Stefan:** Menar du om jag tänker så än idag?

**Benjamin:** Ja.

Stefan: Jag tänker så än idag, för mig är det inte viktigt vart du kommer ifrån eller vad du har får ursprung eller religion, bara du är “en bra människa”.

**Benjamin:** Ja.

Stefan: Så har jag helt ärligt alltid tänkt.

**Benjamin:** Mmm.

**Stefan:** Bland annat är min bästa vän är bosniak och han ska vara min kum (slavisk form av gudfader och/eller blodsbröder) när jag gifter mig.

Vad Stefan beskriver är en öppenhet och interkulturellt samspel mellan bosnier oavsett bakgrund. Han beskriver att bosnierna idag är segregerade från varandra genom att inte delta i varandra religioners högtider, samtidigt som han själv håller ihop med sina vänner oavsett bakgrund. I stycket nedan förklarar han vidare hur han och hans vänner distanserar sig från nationalister:

**Benjamin:** Mhm, jag förstår. Jag undrar också om du och din vänskapskrets möter någon som är nationalist på riktigt, hur reagerar ni som grupp på det?

**Stefan:** Vi distanserar oss från det. Det är dock inte överenskommet att vi “inte umgås med sådana” utan snarare så sker det naturligt på något vis. Ingen av oss i min vänskapskrets uppvisar någon form av nationalism. Jag skulle säga att ingen av oss har de tendenserna och vad ska vi ens med det till? Det kommer bara förstöra vår enighet och broderskap om man kan säga så. Så det är hur vi tänker, det har hänt ett par gånger att vi har tagit och distanserat oss från folk som är sådana.

**Benjamin:** Ja,

Stefan: Vi vill inte förstöra något fint som vi har - som mina föräldrar sagt till mig “det är er uppgift, ni som är unga, att ta över liksom och läka de banden som kriget har skadat”

**Benjamin:** Mhm,

**Stefan:** Så har mina föräldrar sagt och så tänker jag.

Stefan är inte ensam i att ha denna distanserande position mot etnonationalism, de flesta informanterna har en negativ inställning till att reproducera fientligheter mellan bosnier och andra ex-jugoslaver. Marija som är 22 år gammal identifierar sig kroat och studerar till socionom. Hon talar serbokroatiska flytande och umgås nästan uteslutande med individer med sitt ursprung från fd Jugoslavien, därav är flertalet från Bosnien. Under vår intervju berättade hon om att det finns inget direkt fel med nationalisterna men ser det som problematiskt att skapa relationer med individer som är för nationalistiska. Hon påpekar att hon anser att många unga bosnier lägger för mycket energi på att diskutera vem som bär skulden för kriget och föredrar individer som är mer neutrala och jordnära.

**Benjamin:** Jag undrar även angående det du nämnde tidigare, att yngre ser mer “på sitt egna” och håller sig till det, skulle du säga att du identifierar dig mer med de yngre generationerna eller de äldre i så fall?

**Marija:** Men de unga skapar ju några du vet, de skapar spänningar men de har inte ens vuxit upp i det där kriget eller medan det pågick, de har bara hört om det men jag vet att de som umgås blandat är väldigt olika. Så det är väldigt individuellt men angående de där unga som jag nämnde tidigare så är de yngre “lite extra”, hur ska jag uttrycka det på vårt språk, De leker för mycket att de vet om det fast de inte ens är födda eller uppväxta då. Så jag tycker de kanske inte har så mycket rätt, bara onödigt att prata om det då när man egentligen inte har att göra med olika krigsupplevelser. Låt det vara och tänk framåt liksom - så kan jag tycka att ungdomar ibland på ett onödigt sätt, alltså.

**Benjamin:** Går lite för mycket i det?

**Marija:** Ja exakt, de går för mycket in i det. Det har jag märkt några gånger typ så, som att de “vet” väldigt mycket “såhär var det, ni gjorde så” vadå “ni gjorde så?” alltså, förstår du lite vad jag försöker säga va?

**Benjamin:** Ja, jag undrar också om ni umgås med folk som är nationalisterna överhuvudtaget med tanke på ditt förhållningssätt eller håller du dig till neutralt folk?

**Marija:** Jag anser att det inte fungerar att umgås med några som har något emot dig eller som kommer säga något till dig som är elakt eller dåligt. Så enligt mig så föredrar jag människor som är mer jordnära, du vet neutrala. Okej, om de “håller på sitt” och sedan sårar andra människor det hade inte fungerat, det sällskapet alltså om folk hela tiden påpekar “ni gjorde mot oss, dom gjorde det” - Hah! I en sådan miljö

kan inget byggas. Men okej ändå om någon är en riktig nationalist så stör det mig inte eller att det skulle provocera mig, så länge de inte rör mig så provocerar det mig inte riktigt. Jag har nämligen mött sådant folk, men man kan alltid skapa någon balans - eller hur?

Informanternas motvilja till att acceptera etnonationalism och att dra en tydlig gräns mellan när "kärlek för ditt ursprung" övergår till fientlighet mot andra etniciteterna. Under flertalet intervjuer har det visat sig att informanterna inte är homogena, vissa av de kommer från multikulturella familjer eller så umgås de över etniska gränser som kan vara mer rigida i Bosnien. Informanterna visar i många fall förståelse för nationalisterna som kommer från vad som beskrivs som "traumatiserade familjer", vilket refererar till individer som vuxit upp med föräldrar som utsätts för krigsbrott eller höga dödstal inom sin familj eller sociala krets. Samtidigt så är de flesta informanter tydliga med att de inte accepterar fientlig etnonationalism och säger att de till skillnad från många andra unga bosnier undviker fenomenet. Informanterna verkar försöka finna en förståelse på en individuell basis för nationalisterna samtidigt som de fördömer etnonationalism som fenomen. Ifall att en informant känner att de har fördomar mot andra bosniska identiteter uppfattar de sitt tankesätt som "problematiskt" och något de gärna jobbar på, därav verkar inte etnonationalismen likvärdig med idéer om tolerans och förståelse enligt informanterna. Sanja som är 23 år gammal anser att det är svårdefinierat om man är svensk eller bosniak och påpekar att hon inte hittat en balans mellan identiteterna, hon påpekar dock att de växlar mellan varandra beroende på sammanhang. Hon har studerat vid en lärarhögskola och arbetar just nu som elevassistent för ungdomar. Sanja förklarar hur förakt mot andra folkslag är problematiska:

**Benjamin:** Jag funderar också på, nu när vi har gått in lite på det ändå, vad är din upplevelse av kriget som någon som är född i Sverige?

**Sanja:** Min upplevelse av kriget? Ja det första jag tänker på är att det är hemskt, men att, att jag genom livet har skapat - även fast jag inte vill det, skapat någon sorts hat och förakt för krig och religiösa personer exempelvis. Och jag ser på kriget som att alla diskussion runt kriget, speciellt med min mamma har lett till att jag skapat ett hat, det Det har ju påverkat mig.

**Sanja:** Jag anser att som jag sa tidigare, att när jag träffar någon annan att min bakgrund faktiskt spelar roll i relation till andra människor. Det är omedvetet men

bakgrund sätter stopp för att skapa vänskapsrelationer med till exempel serber för jag känner någon form av förakt mot dem.

**Benjamin:** Ja.

**Sanja:** Men samtidigt vill jag se på kriget på ett helt annat sätt, jag vill inte känna hat eller förakt mot människor för då fortsätter jag den här konflikten som har funnits, men det blev så ändå.

**Benjamin:** Jag funderar på, är det här hatet och föraktet du känner något som många andra bosniaker också har?

**Sanja:** ja, absolut på något sätt.

**Benjamin:** Känner du att det är något som kroater och serber också har eller?

**Sanja:** ja.

**Benjamin:** Skulle du säga att det är en majoritet eller minoritet?

**Sanja:** hmm, majoritet.

**Benjamin:** Bland svenskfödda eller de som kommit hit som flyktingar?

**Sanja:** Både bland svenskfödda och de som kommit hit, fast de svenskfödda bosnierna tar efter sina föräldrar så det gör allt.

**Benjamin:** Om jag förstätt det rätt är din far muslim eller kommer han från en ortodox familj?

**Sanja:** han är muslim men som sagt min farfar är kommunist och religion har inte spelat så mycket roll i familjen. Och min farmor är serb. Men ja, det är komplicerat där också - jag kan inte så mycket om hennes bakgrund då hon blev bortgift när hon var fjorton. Så jag vet inte så mycket om henne förutom att hon är en mix från \*STAD\* där det finns montenegriner, bosnier och serber. I den serbiska delen så är det någon av hennes del av familjen som är ortodox och någon var muslim så det är en stor mix där, men min pappa är muslim.

**Benjamin:** Hur känner du då om att familjen är så blandad i vissa aspekter där?

**Sanja:** Jag ser det som en väldigt bra sak för min del, att vi är så blandade har gjort att jag är mer öppensinnad, för andra människor och så. Jag känner även om jag, som jag sa det där hatet, så försöker jag inte tänka på det sättet och se människor för vad de är istället.

Informanternas tolerans och i vissa fall försök till att vara toleranta kan potentiellt grunda sig i sin klassposition i det svenska samhället, majoriteten av alla informanter studerar samhällsvetenskapliga ämnen på universitetsnivå, medan de andra läser via högskola inom IT

eller har läst till lärare vilket möjliggör potentiella klassresor från arbetarklass bakgrunder eller att upprätthålla sin status. Maja Lilja förklarar i sin studie om svenska mödrar från medelklassen att hennes informanter är snabba att understryka att de är “öppna och toleranta” även om de är svenskar. Den svenska identiteten kan enligt Eldén förstås mot bakgrund av främlingsfientliga partiets definitioner av “svensk” och “icke-svensk”. Eldén utvecklar att “öppen och tolerant” i mödrarnas kontext blir ett verktyg för att separera den svenska och kulturella svenskheten med den strukturella (Lilja, 2015: 91).

Den svenska medelklassens vilja att vara öppen, multikulturell och tolerant reflekteras i hur liberala demokratier anser att bristande stöd för minoriteter att visa sina kulturella skillnader är förtryckande, samtidigt så strävar ledande grupper inom samhället för att inte erkänna kulturella distinktioner mellan olika etniska grupper. Benjamin R. Teitelbaum menar att de liberala demokratiernas sätt att hantera multikulturalism har resulterat i att multikulturalism är beroende av unika och färgstarka uttryck från minoritetsgrupper för att bli synliga i samhället. Fenomenet har också lett till att majoritetskulturen inom ett land (i detta fall Sverige) känner sig osynliga och “icke-etniska” i relation till de färgstarka minoriteterna. Teitelbaum menar att denna känsla av osynlighet har lett till att högerextrema grupper använder sig av samma retorik som minoriteter för att definiera och försvara sin gruppidentitet (Teitelbaum, 2017: 22). Informanternas försök till att förstå men också att fördöma nationalism vilket leder tillbaka till diskussionen om “bönder” tidigare i denna uppsats. Nationalism och dess reserverade syn på multikulturalism strider mot den öppna liberala och medelklassiga synen vilket likställer nationalism med ociviliserat och trångsynt för att de flesta informanterna. Genom att informanterna upplevt en hög nivå av kulturell blandning med andra etniciteter, så kan vikten av öppenhet och tolerans tolkas som en del av en individs förkroppsligade kulturella kapital, som avgör uppdelningen och kategoriseringen av sinnet och kroppen (Bourdieu, 1986: 17).

Frågan kvarstår dock hur informanternas förhållningssätt mot nationalism ser ut utifrån ett bosniskt perspektiv, snarare än ett svenskt perspektiv. De flesta informanterna berättar att de inte varit socialiserade till att segregera de olika bosniska nationaliteterna ifrån varandra, flertalet av de nämner att deras föräldrar eller mor/farföräldrar är eller har varit kommunister och att de är fostrade med Titos Jugoslavien som förebild för gemenskap snarare än etnisk separation. Informanterna är i majoritet tydliga med att gemenskapen är något som de själva upplever mer som en form av likhet av temperament och kultur snarare än att de ser sig själva

som jugoslaver och kommunister. Bosnien beskrivs ofta som informanternas hemland som binder etniciteten samman, flera informanter talar om att temperamentet och kulturen i Balkan är en igenkänningsfaktor mellan de och andra bosnier. Upplevelsen att åka ned till Bosnien beskrivs också i termer som en personlighetsförändring så fort “man känner luften”, att besöka Balkan har därav någon inre emotionell innebörd. Informanternas beskrivelse av denna gemenskap kan förklaras som etniska gränsdragningar som bidrar till sociala band. När informanterna interagerar med andra bosnier finns en potentialitet att skapa nya sociala band med tanke på att båda tillhör samma folkgrupp, därav kan de vidga sina sociala nätverk mellan varandra (Barth, 1969: 15). Ervin som är 28 år arbetar som behandlingspedagog och är utbildad socialpsykolog. Han identifier sig mer som svensk än bosniak ju äldre han blivit, men ser fortfarande Bosnien som sitt hemland. Han talar bosniska men påpekar att han kunde förbättra sina språkkunskaper på grund av svårigheter med grammatiken och läsförståelsen. Han beskriver relationen till andra bosnier på följande vis:

**Benjamin:** Du påpekar att du känner dig mer svensk, tror du att det hade varit annorlunda om du är född där nere?

**Ervin:** Ja, säkert det tror jag.

**Benjamin:** Men vilket land ser du som din domovina (hemland) i så fall, Sverige, Bosnien eller båda?

**Ervin:** Bosnien. Jag har tyvärr inte varit där så ofta som jag önskar i hemstaden som jag önskar så jag har aldrig känt den starka tillhörigheten.

**Benjamin:** Ja.

**Ervin:** Men det är något som jag önskat.

**Benjamin:** Men hur kommer det sig att om du inte känner en stark tillhörighet men känner ändå att det är som ett hemland, vad är det som får dig att känna att det är ett hemland på något sätt?

**Ervin:** Det är väl när man träffar folk från Bosnien, bara den känslan av, vad ska man säga - det känns “familjärt” på något sätt. Bekantskapen som är specifik för oss, du vet själv - kulturen, känslan helt enkelt.

**Benjamin:** Tänker du då på mentaliteten eller något annat som är familjärt?

**Ervin:** Mentalitet, språket såklart och det är det - det är svårt att förklara den känslan - du vet när man åker ner dit och den “känslan” när du landar på flygplatsen och du känner luften och den känslan, jag vet inte hur jag ska förklara det riktigt. Man har

bara något, vad ska man säga - kulturen som fortfarande hänger kvar och binder oss på något sätt men det bara känns så “bekant”.

De flesta av informanterna är dock tydliga med att de inte dömer folk utifrån etnicitet och påstår sig vara väldigt icke nationalistiska, Ines beskriver bland annat att hon ser Kroatien lika mycket som sitt hemland som Bosnien och att det grundar sig i hennes uppfostran.

**Ines:** Däremot, det som stör mig nu är, det har förändrats, jag ska ta ett praktiskt exempel. Jag dejtade en bosniak från Sverige ganska nyligen, typ 1,5 år sedan och det jag märkte var att vi hade helt annorlunda syn på vår identitet och vad det innebär att vara bosniak. Mina föräldrar nämligen, jag lyssnade på ett panelsamtal med Olof Palme Center där de pratade om den nuvarande politiska situationen i Bosnien och historikern Sanje Redzic som är docent vid Lunds Universitet. Han sa att det som alla andra folkgrupper har förutom bosniaker, eller bosnier överlag är en gemensam identitet - så jag frågade mig själv hur återspeglas det i mitt liv? Sedan insåg jag att jag aldrig blev uppfostrad som bosniak men som Jugoslav, alltså, jag är en “kid of Yugoslavia” skulle jag säga, mina föräldrar är väldigt tydliga med att vi inte pratar bosniska det är därför undviker jag att säga bosniska och är tydlig med att säga att jag pratar serbokroatiska, mina föräldrar säger “ti govoris srpskohrvatski” (du talar serbokroatiska).

Min syster gick på hemspråk men det gjorde inte jag för mitt hemspråk är serbokroatiska, hennes lärare ville nämligen att man ska hälsa med “merhaba” vilket inte gillades av våra föräldrar eller min lillasyster som ville säga “dobro dan” eller “zdravo”.

Ines och hennes familjs negativa inställning till att säga “merhaba” indikerar att de är negativt inställda till etniskt och religiöst laddade termer inom serbokroatiskan, oftast används regionala hälsningsfraser vardagligt inom sina region, till exempel är det vanligt att säga *bog* i Kroatien istället för *zdravo* på serbokroatiska. I sig självt är lokala dialekter inget ovanligt i något språk, bland bosnier kan dock hälsningsfraser som associeras med en specifik grupp användas för att markera sin egna etnicitet och särskilja sig från andra.



**Ines:** Så jag har kommit fram till att i min familj så har vi aldrig ens, alltså vi har firat Bajram men mina föräldrar kan inte be, de kan typ Al-Fatiha (Koranens första kapitel) och det är det, min föräldrar har aldrig gått till en moské och mina morföräldrar jobbade inom statliga Jugoslaviska företag, gammelmorfar tillhörde kommunistpartiet och jag skulle nog säga att mina föräldrar är fostrade i ett kommunistiskt och jugoslaviskt hushåll där religion inte har varit framträdande och de har fostrat mig och min lillasyster på det sättet.

**Benjamin:** Men i så fall, finns det någon relation från din sida mellan slogans som “bratstvo jedinstvo” (broderskap och enighet, populär kommunistisk slogan i Jugoslavien) någon jugoslavisk nationalitet eller är det något annat med tanke på att de tiderna är förbi?

**Ines:** Jag skulle nog inte säga att min identitet har en koppling till kommunistpartiet eller partisanerna eller slogans som “bratstvo jedinstvo” eller “smrt fasizmu, sloboda narodu” (Död åt fascismen, frihet åt folket) eller liknande - men jag skulle säga att det har en tydlig koppling som att jag inte ser några geografiska gränser och ser Kroatien lika mycket som mitt hemland exempelvis som Bosnien, jag har inte varit i Serbien dock och har ingen familj därifrån nuförtiden även om gammelmormor var därifrån. Så vi är en väldigt mixad familj och ser inte etniska gränser som många andra ser det. När jag var liten kunde det till exempel vara en fotbollsmatch mellan Sverige och Kroatien och jag skulle såklart heja på Kroatien och mina klasskompisar kunde inte förstå det överhuvudtaget “Du är inte ens kroat, du har ingen koppling till Kroatien!” - Fast jo, ni förstår inte för det är också mitt hemland och jag ser det så.

Marija beskriver dock hur Bosnien är hennes hemland men inte Kroatien även om hon tillhör den kroatiska etniciteten i Bosnien, så är hon tydlig med att hon är bosnier:

**Marija:** Främst främmande personer (folk som inte är från fd Jugoslavien), exempelvis svenskar som inte är särskilt insatta i det hela men jag känner det också från delar av folk från Bosnien som är bosniaker när du säger att du är från Bosnien och så ser de ditt namn och inser “ditt namn är inte precis som vårt - så du är från Kroatien” men det är påtagligt bland de som är lite yngre men äldre och vuxit upp i min mors generation vet att det alltid funnits tre folk som har levt tillsammans men vissa yngre här kan också ifrågasätta “hur kan du vara från Bosnien, ni sa ju att ni är kroater?” sådant kan vara lite frågande - men jag skulle säga ja, vi är bosnier, en

bosnier är en nationalitet, kultur och religion är något annat - om du är ortodox, katolsk eller muslim spelar ingen roll bosnier är från Bosnien och det är det.

Både Ines och Marijas syn på identitet och hemland indikerar att majoriteten av informanterna har väldigt individuella tolkningar av vad nationalitet och etnicitet innebär. Identiteten är därav relativt flytande och öppen för bosnierna att identifiera sig med andra bosnier oavsett etnisk bakgrund. Flexibiliteten i den bosniska identiteten ger informanterna möjligheten att identifiera sig med de andra länderna från fd-Jugoslavien. Även om informanterna inte är födda i Bosnien och att de konstruerat sin identitet utanför de traditionella etniciteterna serb, bosniak och kroat, indikerar att informanterna har en löst definierad och ambivalent symbolisk konstruktion av sitt hemland och etnicitet hemland. Anledningen till etnicitetens ambivalens för de svenskfödda bosnierna kan vara på grund av att deras identitet inte direkt länkad till den geografiska ytan "Bosnien" eller de konstitutionerande folkslagen och deras signifierande religioner, snarare är informanternas identiteter kopplade till lokalitet och känslan av tillhörighet (Hylland, 2010: 192 & Barth, 1969: 15-16). Att kunna välja att vara bosnier innebär därav att individer är fria att kringgå de ramarna strikta ramarna kring etnisk tillhörighet, informanterna kan därav justera sin etnicitet utifrån behag och välja att associera med bosniaker, kroater och serber oavsett ursprung. Identitetens ambivalens kan vidare ses i svenskfödda bosniers valfrihet att endast identifiera sig som bosnier eller jugoslaver och fortfarande inneha ett erkänt ursprung utan att etablera etniska gränsdragningar.

Informanterna verkar ha en tydlig negativ syn på nationalism och gärna identifierar sig över sina individuella etniska gränser så verkar dock motsatsen stämma enligt informanterna själva. De flesta av informanterna menar nämligen att etnonationalistiska konflikter är mer vanliga än vad man kan tro för att det skiljer sig från informanternas toleranta förhållningssätt mot andra etniciteter. Informanterna säger själva att de svenskfödda bosnierna generellt är nationalistiska och att enskilda individer oftast upprätthåller etniska gränsdragningar. Zara som är 28 år gammal studerar statsvetenskap berättar om hennes erfarenheter och förståelse om den etniska uppdelningen mellan bosnier. Zara identifierar sig som en icke-troende bosniak, hon kan tala sitt hemspråk men med vissa svårigheter för hon inte använder serbokroatiskan regelbundet:

**Zara:** Alltså, många som tillhör en annan etnicitet från Bosnien brukar inte säga att de är därifrån, det är bara en familj jag känner här i Sverige som gör det, säger att de är från Bosnien alltså. De brukar säga att det är ju egentligen skitsamma vad man är, vår religion är katoliker - skitsamma vad vi är, vår farsa är liksom från Serbien och vår mamma är från Bosnien - alltså hon kommer från den katolska delen och det är skitsamma för vi har bott här i 300 år, eller minst 300 år, vi är Bosnier. Annars säger de flesta jamen du vet "jag är serb" och så frågar man vart de kommer ifrån så säger de "Republika Srpska" och man bara "men vilken landsgräns är du i? Inte Serbien!".

Så krigets påverkan där blir att de flesta fick en annan typ av identitet det blev ju också det att man fick höra att om du är katolik så är du kroat, är du ortodox är du serb vad du än kommer vara, om du är muslim så blev du bosnier och det var många som tog hit det (till Sverige). Sedan blev det ganska förstärkt med kriget och efter kriget när man stöter på de här människorna, och om kriget inte hade varit hade de säkert sagt att de är från Bosnien. Tidigare har det inte varit något av vikt (etnicitet) men det har bara blivit mer och mer och det tror inte jag kommer släppa förens vi har haft ett generationsskifte, alltså det var 30 år sedan, folk minns det - folk lever, föddes under kriget i kriget och är uppvuxna med "the aftermath" och det är fortfarande lite för färskt för att någon ska tänka "men, varför identifierar jag mig på det här sättet?" och då blir allt det där förstärkt.

Nationalistiska narrativ och synen på nationalisterna varierar uppenbarligen mellan informanterna, men det finns en tydlig gemensam nämnare: enighet och tolerans är att föredra över etniska konflikter. Informanterna påpekar att de olika erfarenheterna familjer har och deras geografiska position är avgörande för svenskfödda bosniers syn på kriget. De individuella erfarenheterna påverkar därav vilka grupper individen är mer öppen mot, vissa som t.ex har trauman inom familjen är mer negativt inställda mot en specifik grupp eller sin egna grupp beroende på omständigheterna. Hur erfarenheter påverkar individens förhållningssätt märktes bland annat av i Lukas intervju när han påpekade att han är mest negativt inställd till kroatiska etnonationalister fast han själv är kroat, han förklarar sitt förhållningssätt med att de är "högljuddast" jämfört med andra etnonationalister för att de är överrepresenterade i hans familjs ursprungliga hemstad. Toleransen för andra etniciteter är något som skiljer informanterna ifrån bosnierna beskrivna i Stjepan Puhalos studie, om hur bosnier i Bosnien konstruerar sin identitet genom segregation.

Mina informanter har nämligen överlag inte samma problem med att både umgås och skapa djupare relationer med andra bosnier oavsett etnicitet. Stjepan Puhalo förklarar i sin studie hur till exempel skolan är en plattform för etnisk uppdelning i Bosnien (Puhalo, 2013: 25), vilket är en väldigt annorlunda struktur från den svenska skolsystemets värdegrund som främjar aktning för varje individs egenvärde (Skolverket, 2018: 1).

Återigen är det mest sannolika att den normativa svenska medelklassens förhållningssätt som tolerant och empatisk reflekteras hos informanterna för att de inte använder sig av vad Fanny Ambjörnsson skulle kalla för *intoleransens retorik*. Hon beskriver intoleransens retorik som ett verktyg bland svenska gymnasietjejer från arbetarklassen att bryta mot medelklassens normativa förväntningar att se sig själva i opposition till den rådande normen (Ambjörnsson, 2008: 78-81). Hon utvecklar vidare att denna positionering mot normer inte endast sker bland kvinnor, genom att dra en parallell till Paul Willis studie om arbetarklasskillar i England förklarar hon med begreppet "disidentifikation" som innebär att arbetarklassyrken har en idealiserad gemenskap länkad till maskulinitet och klass. För att uppnå idealet krävs ett förkastande av skolans regler genom att arbetarklasskillarna börjar skolka och strunta i sina betyg för att särskilja sig från medelklassnormen (Ambjörnsson, 2008: 90). Genom att se på Skolverkets riktlinjer om tolerans som medelklassens normativa syn kan informanternas svenska skolgång ses som delaktig i informanternas reservationer mot etnonationalism.

Puhalo förklarar i sin slutsats att individuella bosnier inte verkar tillskriva nationella stereotyper och fientligheter. Puhalo menar dock att på en kollektiv nivå så har bosnierna en högre grad av återhållsamhet och etniska gränsdragningar mellan varandra vilket försvårar (Puhalo, 2013: 185). Problemet med Puhalos konklusion är dock baserad på att försökspersoner inte definierar skönhet utifrån etnicitet när de blir presenterade med fotografier. Baserat på informanternas uttalanden verkar dock den viktigaste aspekten i etnonationalistiska narrativ vara trauman, men att den svenska socialiseringen och distansen från en krigsdrabbad region underlättar bosnier att skapa nya relationer mellan de tre konstituerande folkslag. De svenskfödda bosnierna har inte en monolitisk nationell identitet med tanke på att Bosnien kan tolkas som en svag nation. Detta både på grund av att landets nationalstat är konfliktfyllt och dysfunktionellt som resultat av Dayton avtalets provisoriska lösning för att stoppa inbördeskriget. Samtidigt har bosnierna naturligt en ambivalent och diversifierad etnisk bakgrund på grund av att Bosnien kan beskrivas som ett geografiskt ett demografiskt gränsland mellan bland annat Serbien och Kroatien. De svenskfödda bosnierna

har därav lite intresse för att döma varandra på etnisk grund och väljer att inte göra det, utan har istället en förståelse för grunderna till etnisk splittring och accepterar det som ett resultat av inbördeskriget snarare som relevant för deras egna identitet.

### 4.3 Vikten av sociala nätverk för transnationella identiteter

Vissa av informanterna hittar någon form av gemenskap med varandra genom deras transnationella identitet och flertalet informanter påpekar att en av aspekterna som håller ihop deras vänskapskretsar är att de inte riktigt är svenskar eller bosnier och därav har hittat varandra. Stefan menar att man känner mer som svensk i Bosnien men som "jugge" eller invandrare i Sverige:

**Benjamin:** Du har sagt att du överlag umgås med vårt folk?

**Stefan:** Ja.

**Benjamin:** Hur kommer det sig att du bara umgås med våra?

**Stefan:** Hur har det blivit så, ja jag tror att det beror på att vi har haft samma uppväxt. Båda två av mina föräldrar är flyktingar och det är mina vänners föräldrar som också från Bosnien. Så vi har haft likartad uppväxt och kan relatera till varandra. Jag har också haft svenska vänner men det är på något sätt inte samma sak, det är svårt att förklara, det har bara blivit så för som liten hade jag ett blandat umgänge men som vuxen umgås jag mer och mer med våra som är födda här.

**Benjamin:** Men vad är det du känner av som drar dig mot vårt folk som är svenskfödda? Vad är den gemenskapen du upplever?

**Stefan:** Att vi inte hör hemma riktigt här eller där om du förstår? Det känns inte riktigt, vi är inte hundra procent svenskar eller våra om man kan säga så, det är den största gemenskapen vi har. När vi är där nere, så om vi är nere i Bosnien då ser alla mig som svensk. Men i Sverige så är du plötsligt en "jugge" om du förstår? Du blir en invandrare och sådant.

Den känsla av gemenskap som Stefan förklarar grundar sig i en tudelad identitet till andra svenskfödda bosnier är dock inte universell för mina informanter. Vissa av informanterna umgås nämligen inte med andra bosnier i Sverige, eller i Bosnien för den delen. Oavsett relationen till andra bosnier känner sig ändå majoriteten fortfarande som bosnier. Utifrån mina iakttagelser så utstrålar vissa informanter en starkare bosnisk identitet än andra

informeranter, även om de umgås mer med andra nationaliteter än sin egna. Bristen av interaktion inom den egna etniska gruppen verkar därav inte vara avgörande för att en person ska se sig själv som tillhörande den svenska eller bosniska identiteten. Det verkar dock som att det vanligaste fenomenet för mina informanter är att de känner sig som ett mellanting, för de bosnierna som kan sitt hemspråk flytande och ser sig själva som bosnier erkänner att de har beteenden eller smaker som är typiskt svenska. Stefan berättar själv om hur svenskheten börjar komma fram med åldern vilket lett till att han exempelvis börjat äta mer svensk mat men också att han distanseras från sina landsmän, vilket enligt honom beskrivs som att man hamnar mittemellan identiteterna:

**Benjamin:** Känner du att du beter dig annorlunda än andra bosnier i Sverige och i Bosnien?

**Stefan:** Jag skulle säga att jag har mycket svenskt i mig, på något vis “mittemellan” jag tror jag tänker som en svensk men att jag har, jag vet inte själv hur jag skulle förklara det.. Rutiner, humor och kultur som i Bosnien. Men som sagt, så har jag det svenska tankesättet och känner mig ju äldre jag blir att jag närmar mig det Sverige och distanserar mig från Bosnien, Serbien och Kroatien.

**Benjamin:** Hur skulle du i så fall definiera det svenska tankesättet?

**Stefan:** Svenska tankesättet, bra fråga - kanske, när jag var yngre talade jag mer vårt språk (serbokroatiska) och betedde mig mer som folk från Bosnien, åt mer mat därifrån och nuförtiden känner jag, det kanske har med kultur att göra att jag äter bland annat sill och liknande som jag aldrig testat förr utan tänkte “vem skulle äta det här?”. Jag är också mer öppensinnad för jag upplever att folk nedifrån är lite mer sådär, trångsynta, de har mycket nationalism och det existerar inte i Sverige på samma sätt skulle jag säga. Också att folk som kommer nu jugoslaver alltså, eller från fd Jugoslavien menar jag - jag känner att jag inte har samma kultur eller tankesätt som dom, förstår du? Jag kan inte “connecta” med dom istället är det blandat, det är svårt att förklara men man kan säga att jag är “svensk i huvudet men bosnier i hjärtat”, det är det bästa svaret jag kan ge - det är svårt att förklara.

Vad informanterna tar upp som mest positivt med Sverige men också i hur de beskriver sin svenskhet så lutar deras beskrivelser oftast till mer strukturella preferenser eller institutioner, den svenska välfärden och arbetsmöjligheter prisas jämfört med vilka möjligheter som finns i

Bosnien. De påpekar också att de själva kan känna att bristen av struktur i Bosnien känns frustrerande och att de då föredrar att vara i Sverige. Marija förklarar:

**Benjamin:** I relation till det sistnämnda, med tanke på att du är uppvuxen i Sverige, hur mycket inflytande har den Svenska identiteten på dig?

**Marija:** Mycket tror jag, men jag tror det är rätt så omedvetet, till exempel när du är här i Sverige är den delen (av personligheten) i vardagen och hur du är van vid att bete dig i olika vänskapskretsar och du får för dig att du har någon annan form av mentalitet men sedan när du drar ner på sommarsemester så känner du dig också som en utlänning där nere - så vet du inte längre vart du plockat upp mest ifrån, du är varken här eller där, så är det i alla fall för mig. Så när jag är där nere känns det inte som att allt är på plats och vad jag har här hemma fattas men här finns det saker som jag saknar nedifrån.

**Benjamin:** Vad saknar du i Sverige då?

**Marija:** Mest saknar jag glädjen i att umgås mellan människor, också när du gå ut i stan och hur det ser ut är vad jag saknar mest. Mentalitet också, att du är gästvänlig, det är annorlunda, folk är mer sociala som vi inte har lika mycket av i Sverige. Men sedan när jag är där nere saknar jag strukturen som vi har här. Alltså strukturen i allt.

**Benjamin:** Menar du strukturen som samhället eller något annat?

**Marija:** Ja men exempelvis om du talar med någon där nere om att hitta ett jobb så är det alltid väldigt negativt, att kunna hitta jobb och arbeta som en ung person och att ha en bra arbetsplats är inte så lätt medan här i Sverige har man möjligheter till ganska mycket. Det finns också strukturer på hur det ska vara och se ut här.

Flertalet informanter beskriver att den bosniska mentaliteten är gästfri och social vilket de ofta påpekar är motsatsen till Sverige, informanterna hr nämligen en tendens att beskriva Bosnien och Sverige som som motpoler. Informanternas sätt att förklara för- och nackdelar i länderna indikerar vad Hylland Eriksen beskriver som att människor verkar ha blivit mer lika och olika på en och samma gång, som resulterar i att samhället blir mer homogent och diversifierat i modern tid. Genom homogeniseringen av moderna samhällen blir etnicitet ett verktyg för att kunna jämföra olika kulturer och etniciteter med varandra. Informanterna kan vara aktörer i det bosniska och svenska samhället på en och samma gång så är jämförelser återkommande bland informanterna för att särskilja på "bosniskt och svenskt" (Hylland Eriksen, 2010: 198). Informanternas tendens att beskriva sig själva som "svenskar där nere

och bosnier här uppe” i relation till Bosniens geografiska lokation i södra Europa och Sveriges i norr. Därav så indikerar informanternas att deras etnicitet är tudelad mellan länderna.

Under flertalet intervjuer uttrycker informanterna generellt att de i tonåren haft mest behov att identifiera sig som bosnier och att de senare i vuxen ålder hittat en balans mellan de två identiteterna, snarare än att behöva hävda sig som bosnier. Generellt så påpekar informanterna att de är “mellan” den svenska och bosniska identiteten. Flertalet informanter påpekar att det har tagit lång tid för de att “hitta sig själva” och definiera vilken identitet de själva upplever sig ha. Vissa har i slutändan börjat se sig själva som en del av antingen ena eller andra gruppen, mitt emellan eller så försöker de fortfarande definiera vem de är. Oavsett vilken ståndpunkt informanterna har om sin egna etnicitet så kan det tolkas som en variant av mellanförskap. Shahram Khosravi och Mark Graham beskriver att Iranska flyktingar upplever att permanent stadie av mellanförskap, som definieras av ett tillstånd mellan två kulturer. De beskriver att normen i dagens samhälle är att kulturers rotfasthet är bunden till att både nationella och geografiska gränser ses som naturligt i kontrast till förflyttningen av en kultur till ett annat geografiskt område (Graham & Khosravi, 1997, 115). Informanterna är födda i Sverige och att deras ursprung de facto är svensk enligt sina födelsecertifikat och pass, förhindrar det inte att informanterna kan känna sig endast delvis inkluderade i båda kulturerna - speciellt ifall att informanten har upplevt utanförskap under sin uppväxt. Zara berättar bland annat om sina upplevelser som liten:

**Benjamin:** Vilka exempel skulle det vara (På utanförskap)?

**Zara:** Som jag fått eller? Jag fick ju höra att jag inte var svensk, att jag aldrig kommer vara svensk, jag borde inte “låtsas” vara med i den svenska kontexten. Det fick jag höra jättemycket när jag var liten. Eller den klassiska “stick hem där till ditt hemland där det regnar bomber” nämndes rätt ofta. Sedan var det att man är uppvuxen här i Skåne där det är väldigt mycket invandrare och väldigt många juggar bor där också, så de som var svenska sa “nej, ni tillhör inte här, vi har inte här och göra - nu är kriget över och det är dags att åka hem”. Då kom det till en punkt där man inte riktigt pallade säga “men jag är faktiskt född här” och när man är som liten och hör det, jag var 6 år gammal när jag fick höra det ofta och det är såklart det präglar.



På grund av att informanterna inte nödvändigtvis behöver vara i utbredd kontakt med sina landsmän för att se sig själva som bosnier, så kan det vara bättre att undersöka berättelser från de informanterna som lutar mer åt att identifiera sig som svenskar - eller de informanterna som inte identifierar sig själva som bosnier. David är 23 år, han är inte fostrad som bosnier och talar inte språket, hans mor är kuban och fadern är bosnisk. Han påpekade under intervjun att han inte känner sig särskilt bosnisk eller kubansk för den delen, men påpekar att hans koppling till Bosnien och kriget genom sin far ändå har och har haft en viss påverkan på hur han tycker och tänker kring regionen och dess olika folkslag. Just nu läser han en master i statsvetenskap och enligt honom själv har ett mer akademiskt perspektiv genom hans utbildning bidragit till en bättre förståelse för etniciteterna i Bosnien.

**Benjamin:** Okej, om jag minns rätt så talar du inte språket?

**David:** Nej, det gör jag inte.

**Benjamin:** Hur kommer det sig?

**David:** Det är för att jag bodde främst med min mamma när jag var yngre så var det varannan helg med pappa.

**David:** Men i samband med det, känner du dig mer som svensk eller att du är bosnier på något sätt?

**David:** Nu är ju min mamma kuban men även där känner jag mig mer som svensk fast jag umgicks mer med henne, så jag är mer svensk än både bosniak eller kuban. Även när jag bodde med farsan var det inte så mycket bosnisk uppväxt, okej, han bryter på jugoslaviska men det var inte riktigt en standard.

Davids yrkande att ha ett bosniskt påbrå men att inte se sig själv som en del av identiteten kan korreleras till de flesta informanterna, men åt det motsatta hållet. Informanterna talar nämligen ofta om vad deras föräldrar tycker och tänker, vilket kan ses i intervjuerna när informanterna berättar om hur deras föräldrar inte lärt dem att vara fientliga mot varandra eller att inte upprätthålla etnonationalistiska stereotyper. Den mest sannolika slutsatsen att det viktigaste sociala kapitalet för svenskfödda bosnier är deras föräldrar. Familjen bidrar därav till att kunna skapa en bosnisk identitet. Föräldrarnas engagemang att lära sina barn både språket och att socialisera dem till bosnier verkar viktigare istället för att det skulle vara umgängeskretsar som är mest avgörande för deras identitet. Med hjälp av Bourdieus kapitalbegrepp kan slutsatsen dras att den transnationella identiteten hos svenskfödda bosnierna utvecklas genom att det sociala kapitalet som utgör familjens medvetet eller omedvetet förser informanterna med ett kulturellt kapital kan användas för att etablera en transnationell identitet.

## 4. Avslutande diskussion & slutsats

Genom dokumentationen av svenskfödda bosniers etnicitet och uppväxt i Sverige genom semistrukturerade intervjuer - har deras tolkningar av identitet och etnicitet undersökts. Med hjälp av intervjuerna har syftet och frågeställningarna i denna studie besvarats genom att intervjuerna fördjupat sig i vad som händer med en splittrad nationell identitet i Sverige. Som Puhalos och Ní Aoláin forskning uppvisade, så har inte de svenskfödda bosnierna växt upp i samma efterkrigstid som bosnierna som är kvar i hemlandet. De svenskfödda bosnierna har därav socialiserats utanför ett samhälle som både strukturellt och systematiskt förhindrar en norm där serber, bosniaker och kroater endast ser sig själva nationellt förenade bosnier. Informanternas fostring och uppväxt i Sverige har i denna studie framhävt en mentalitet som oftast kännetecknar den svenska medelklassen som inklusivitet och tolerans. Den svenska mentaliteten har därav varit en bidragande faktor i gemenskapen som många bosnier upplever mellan varandra och sina grannländer. Den svenska gemenskapen har därav lett till att bosnierna idag oberoende från sin etniska bakgrund inte aktivt försöker distansera sig från varandra. Informanternas negativa inställning och distans till att nationalism och att de inte kopplar sin etniska identitet till etnisk uppdelning eller överlägsenhet, indikerar att tolerans och öppenhet kännetecknar deras varseblivning av rätt och fel i relation till en lika värdegrund.

Bortsett från det svenska samhällets inverkan på informanterna har vi sett att de har en hög fokus från informanterna på deras föräldrars uttalanden och förhållningssätt, vilket reproduceras i hur de bedömer språkkunnighet som en form av kulturellt och socialt kapital för att tillhöra gruppen. Socialiseringen som informanterna har fått från sina föräldrar har grundat sig i att inte distansera sig från andra bosniska etniciteter. Informanternas berättelser har inte heller indikerat att de har blivit uppmuntrade till värdesätta sin egen etnicitet över andra etniciteter. Informanternas socialisering från familjen indikerar snarare att de flesta av informanterna vuxit upp i en miljö som framhäver enighet snarare än splittring. Vissa av informanterna ursprung är från en blandad bakgrund eller så har föräldrarna överlag en mer positiv inställning till forna Jugoslavien - vilket är de mest sannolika anledningarna till varför informanterna inte har några större indikationer på att söka splittring eller reservera sig mot andra etniciteter.

I denna uppsats är konklusionen att informanterna inte distanserar sig från varandra på grund av sitt etniska ursprung. Snarare sker distanseringen mellan bosnierna och inom den egna etniciteten på grund av politiska meningsskiljaktigheter angående etnonationalism. Under olika intervjuer med informanterna har det framkommit att avhållsamhet till andra etniska grupper från Bosnien vanligtvis grundar sig i kollektiva trauman inom familjen eller drastiskt olika narrativ i rätt och fel i de olika etnicitetens självhävdelse. Utifrån informanternas berättelser kan därav etnonationalistiska narrativ och fientligheter ses som splittrade mellan bosnierna, vilket i sin tur förhindrar nationell enighet bland svenskfödda bosnier. De politiska och historiska konflikterna mellan svenskfödda bosnier kan därav tolkas som den främsta aspekten för etnisk uppdelning snarare än att det skulle vara kulturella skillnader eller strukturell segregation mellan folken.

Denna studie har gett en insikt i hur svenskfödda bosnier som på grund av sin nuvarande akademiska utbildning kan ses som en del av medelklassen, ser på sig sin egen etnicitet och hur de kategoriserar andra bosnier. På grund av att studien har en specifik urvalsgrupp, så är rekommendationen för potentiell framtida forskning att utföra en kvantitativ studie på hur olika delar av den bosniska diasporan i Sverige förhåller sig till etnicitet baserat på ålder, kön, klass, utbildning och ursprungsland. Anledningen till ovanstående idéförslag grundar sig i att en kvantitativ studie hade kunnat användas som en kartläggning, som möjliggör för att se om urvalsgruppen i denna studie har samma åsikter som andra grupper. Synen på gemenskap och etnicitet kan potentiellt skilja sig mellan olika bosnier beroende på ålder, ursprungsland och kunskapsnivån i sitt hemspråk. Informanterna i denna studie har själva påpekat att en känsla om att inklusivitet och tolerans är bristfällig bland många svenskfödda bosnier.

Informanternas tolkning av öppenheten hos svenskfödda bosnier står i kontrast till deras egna ställningstagande i ämnet, därav borde detta fält undersökas mer grundligt för att kunna se hur etnonationalistiska narrativ påverkar etniciteter i Sverige med potentiell fokus i aspekter som berör klass och specifika etniciteter.

# Referenslista

Ambjörnsson, Fanny. (2008). I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer. Stockholm: Ordfront

Barth, Fredrik. (1969). Ethnic Groups and Boundaries. Johansen & Nielsen Boktrykkeri Oslo

Broady, Donald. (1991). Sociologi och epistemologi - Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin. HLS Förlag, Stockholm.

Bourdieu, Pierre. (1993). Kultursociologiska texter i urval av Donald Broady och Mikael Palme (4e Upplagan). Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB

Bourdieu, Pierre. (1986). The Forms of Capital. Richardson, J., Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education, Westport, CT: Greenwood, pp. 241–58

Davies, Charlotte Aull. (2002). Reflexive Ethnography – a guide to researching selves and others. Routledge - Francis & Taylor E-Library

Graham, Mark & Khosravi, Sharham. (1997). Home is Where You Make it: Repatriation And Diaspora Culture among Iranians in Sweden. Journal of Refugee studies. Vol 10, no.2, 1997.

United States. Central Intelligence Agency. (1995). Dayton Agreement, 24 November 1995 : [Bosnia and Herzegovina]. Dayton agreement . [Washington, D.C. : Central Intelligence Agency, 1995]

Eastmond, Marita. (2007). Stories as Lived Experiences: Narratives in Forced Migration Research, Journal of Refugee Studies, 20(2): 248-264.

Eastmond, Marita. (2011). Egalitarian Ambitions, Constructions of Difference: The Paradoxes of Refugee Integration in Sweden. Taylor & Francis. Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 37, No. 2

Ní Aoláin, Fionnuala. (1998). The Fractured Soul of the Dayton Peace Agreement: A Legal Analysis - Michigan Journal of international Law. Volume 19 - Issue 4

Hylland Eriksen. Thomas. (2010) Ethnicity and Nationalism, third edition. Pluto Press

Lilja, Maja (2015) Det bästa för mitt barn: Nyblivna mödrar i den delade staden. Örebro: Örebro Studies in Sociology. 209s ISBN: 9789175290751

Motyl, Alexander J., ed. (2001). Encyclopedia of Nationalism: Leaders, Movements and Concepts.

Narayan, Kirin. (1993). How native is a “native anthropologist? - American Anthropologist, New Series, Vol. 95, No. 3 (Sep., 1993), pp. 671-686 Published by: Wiley on behalf of the American Anthropological Association

OCHA, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2003). Bosnia and Herzegovina: Ethnic composition in 1998. (Senast läst: 11/05/2022). [Bosnia and Herzegovina: Ethnic composition in 1998 - Bosnia and Herzegovina | ReliefWeb](#)

OCHA, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2005). Bosnia and Herzegovina: Ethnic composition before the war (as of 1991). (Senast läst: 11/05/2022). [Bosnia and Herzegovina: Ethnic composition before the war \(as of 1991\) - Bosnia and Herzegovina | ReliefWeb](#)

Puhalo. Srdjan (2013). Kako prazamo druge etnicne grupe i njihove clanove, Friedrich-Ebert Stiftung

Hampshire, Kate. (2014). The interview as narrative ethnography: seeking and shaping connections in qualitative research. International Journal of Research Methodology

Scaffidi, Elizabeth (2022). Another european war “not an impossibility”: unity crucial in Bosnia and Herzegovina. UN News. (Senast besökt: 18/05/2022). [Another European war ‘not an impossibility’: unity crucial in Bosnia and Herzegovina | UN News](#)

Skolverket. (2018). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet - gällande fr.o.m 1 Juli 2018. (Senast besökt 11/05/2022) [Ärendemening \(skolverket.se\)](#)

Teitelbaum, Benjamin R. (2017). *Lions of the North*. Oxford University Press

Wachtel Baruch, Andrew. (1998). *Making a Nation, Breaking a Nation, literature and cultural politics in Yugoslavia*. Stanford University Press

Wästerfors, David. (2019). Den etnografiskt okänsliga etikgranskningen. *Statsvetenskaplig Tidskrift*, årgång 121, 2019, 2